

PETROL ASIL GELECEK SENENİN SORUNU

Eğer tarih gerçekten petrol fiyatlarındaki dalgalanmalardan sonra resesyona işaret ediyorsa; 2011 yılı, kalp hastalarına iyi gelmeyebilir.

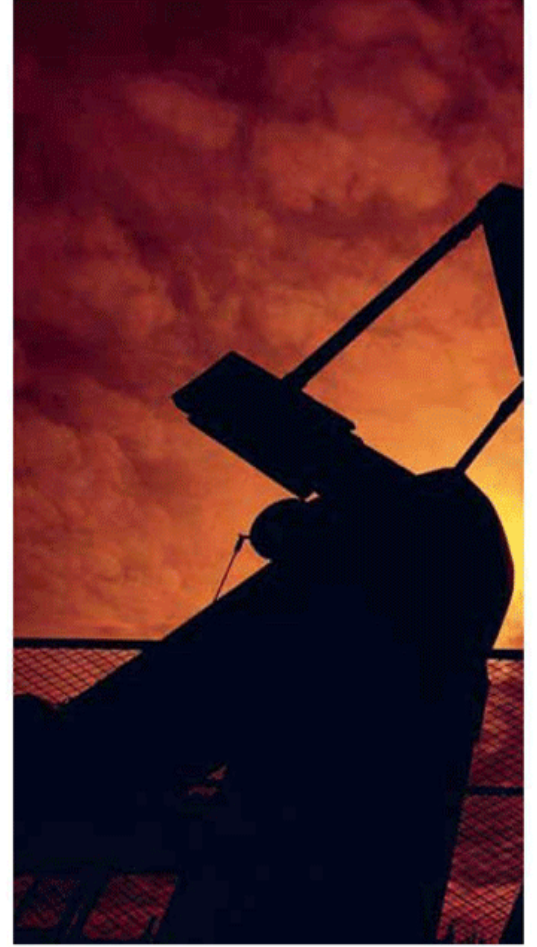
SEZÂİ SARAC

Petrol söz konusu olunca sular durulmuyor. Buna bir de global krizin yarattığı karmaşa ve 2008 yılında yaşanan 147 dolarlık zirve eklendiği zaman bu endişenin uzun bir süre daha akıllardan çıkmayaacağı anlaşılıyor. Petrol fiyatlarının varil başına 86 doları gördüğü nisan ayında yine sanki bilinçaltında kuytu bir yerlere gizlenmiş bir korku tekrar açığa çıkmış gibi oldu. Petrol fiyatları yeniden 150 dolarları görebilir diyenler de var, mevsimsel etkilere bağlayanlar da var, normal olarak görenler de var. Ne olursa olsun bu oynaklık bir şekilde ülkelerin canını yakıyor. Özellikle de bunu kontrol etmeye siyasi ve ekonomik olarak gücü olmayan bizim gibi ülkelerin...

Geçmişten günümüze petrol için yapılan savaşlara ve petrolün devam eden trendine bakıldığı zaman petrolün siyahlığının aslında kanun kırmızılığını maskeleyip ortaya çıkıyor. Winston Churchill'in "Bir damla petrol, bir damla kandan daha değerlidir" düsturu geçen yıllar içinde çok da değişmedi. Fiyatlar güçler savaşının yönüne göre dağları gördü ve vadilere indi.

OPEC ve IMF tahminlerine göre varil başına 10 dolarlık bir artış, bir yıl sonra

üretimi yüzde 0,5 oranında aşağıya çekiyor. Bu anlamda korkulan konulardan bir tanesi de yükselen fiyatların tek başına belirleyici olmasa da ekonomideki dalgalanmalara da bağlı olarak global resesyondan çıkış sürecini uzatabileceği yönünde. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETAV) Genel Koordinatörü Taha Özhan, makalesinde OPEC'in Aralık 1973 yılında ham petrol fiyatlarını 5,12 dolardan 11,65 dolara çekme kararının daha 48 saat geçmeden Amerika, Kanada, Batı Avrupa ve Japonya'nın petrol faturalarına 48 milyar dolarlık ek yük getirdiği vurgusu-

nu yaparak bunun siyasi sonuçlarının çok ağır olduğunu ve yaşanacak başka bir krizin maliyetini göze alamayan Avrupa ve Amerika'nın, Ortadoğu'nun ucuz petrole üzerindeki hegemonyayı ABD'ye bırakmak zorunda kaldıklarının altını çiziyor.

PETROL VE RESESYON İLİŞKİSİ

Taha Özhan yine makalesinde, geçmişteki krizlerin hepsini ciddi resesyona takip ettiği vurgusunu yapıyor ve daha 2006 yılında yazılan makalesinde şöyle bir uyarı yapıyordu: "Geçmiş tecrübeler gösteriyor ki, durgunluk hızı ile petrol krizinin birleşimi ekonomi için ölümcül bir hal alabilir."

CIBC World Markets'de yayınlanan bir raporda da, yine global resesyona petrol fiyatları ile olan ilişkisine dikkat çekiliyor ve şöyle deniliyor: "Kesinlikle, petrol krizleri resesyona yabancı değil" Aynı raporda savaş sonrası dönemde 1980 ve 82'de yaşanan iki petrol şokunun en de-

UZMANLAR
2011 yılında petrol fiyatlarında yeni bir zirve bekliyor.

rin resesyonlardan ikisini ürettiğine yer veriliyor ve devam ediyor: "Global resesyonun açıklanmasında mortgage krizi tek ölçek değil; petrol fiyatlarındaki yükseliş de zamanlama anlamında ekonomik darboğaz ile örtüşüyor."

Uluslar arası Enerji Ajansı'nın (IEA) her sene yayınladığı ve enerji sektörünün referans aldığı Dünya Enerji Görünümü 2009 kitabı da yine aynı doğrultuda tespitlere gönderme yapıyor. Raporda "Finansal kriz, her ne kadar 2008 yılında dünyayı etkisi altına alan ani, derin ve senkronize global ekonomik darboğazın doğrudan nedeni olarak addedilse de, diğer faktörler -2003 yılından 2008 ortalarına kadar olan dönemde petrol fiyatlarındaki yükseliş- ikincil de olsa tartışmasız önemli bir rol oynamıştır" ifadesine yer veriliyor. Bu analize göre yüksek petrol fiyatları; ticari dengelerini bozarak, hanehalkı ve ticari gelirleri azaltarak, faiz ve enflasyon oranlarına yukarı doğru bir baskı uygulayarak ve ekonomik büyüme-

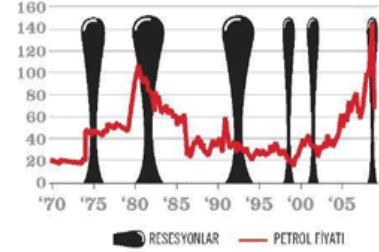
yi azaltarak petrol ithal eden endüstrileşmiş ülkeleri finansal krize karşı daha savunmasız hale getirdi. SPK eski Başkanı Turhan Erol ise bu görüşlere katılmayarak, "Petrolü çok fazla ekonomileri çöktecek, silah olarak kullanılacak bir unsur olarak görmüyorum. Bir yerde bir şey olduğu zaman başka bir yerde yeni alternatifler çıkıyor. Dengeleyici faktörler devreye giriyor" diyor ve ekliyor: "Üretici ülkeler de dalgalı olmasından rahatsız. Fiyatların istikrarlı olması herkesin lehine"

FİYATLAR NEDEN ARTIYOR

Öncelikle en sık söylenen biçimiyle petrol volatilitesi yüksek olan bir emtia. Arz ve talep dengesinin elbette spekülasyon etkileri birlikte belirleyici bir etkisi var. Bunun dışında üretim miktarlarındaki artış ve düşüş de elbette önemli rol oynuyor. Petrol Platformu Derneği (Petform) Başkanı Nusret Cömert, "Güvenlik sorunları da burada diğer ekonomik dalgalanmalar kadar rol oynuyor" diyor. Petrolün ağırlık-

PETROL VE KRİZ

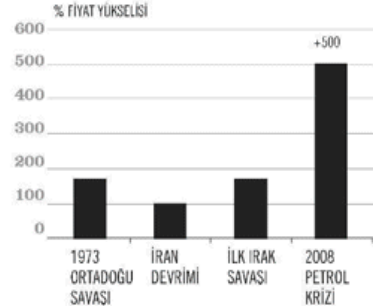
Petrol fiyatlarının yükselişinin hemen ardından gelen krizler dikkat çekici.

Kaynak: CIBC WORLD MARKETS

EN BÜYÜK ŞOK

2008 yılında yaşanan petrol krizinin derinliği son iki petrol krizinin iki katıdır.

Kaynak: CIBC WORLD MARKETS

lı olarak Ortadoğu'da yoğunlaşması ve pazarların batıda olması, her gün milyonlarca varil petrolün bir yerden başka bir yere boru hatları ve gemilerle taşınmasını gerektiriyor. Cömert bu durumun volatiliteyi artırdığını ifade ediyor. Ana arterlerde güvenlik konusunda meydana gelebilecek sorunlar petrol fiyatları üzerinde ani ve önemli etkilere bulunuyor.

Yine bunun yanında artan petrol fiyatlarıyla birlikte, arama ve üretim maliyetlerinin artması düşen fiyatlarda olumsuz etkileri beraberinde getiriyor. Çin ve Hindistan'ın artan talebinin etkisini de mutlaka hesaba katmak gerekiyor. Ekonomik dalgalanmalar da petrol fiyatlarında oynaklığı beraberinde getirebiliyor. SPK eski Başkanı Turhan Erol, arz talebi birinci sıraya koyduktan sonra spekülasyon faaliyetlerinin etkisine değiniyor ve ekliyor: "Havayolu şirketlerinin hedge zararları oldu. Şirketler fiyat dalgalanmalarından korunmak isterken zarar ettiler" diyor. Elbette burada petrol fi-

yatlarının doğalgaz fiyatlarına gecikmeli etkisini de unutmamak gerekiyor. Petrol fiyatlarının bu şekilde seyretmesi halinde birkaç ay sonra doğalgaz fiyatlarında da aynı yükselme meydana geldiğinde ithal eden ülkelerin mali dengelerine yapacağı olumsuz etki kaçınılmaz olacak.

BUNDAN SONRASI

Bundan sonra petrol fiyatlarının nereye doğru yol alacağı konusuna geldiğimizde ise yakın dönemde fiyatların artma eğiliminde olacağı analistler tarafın-

dan dile getiriliyor. Petrol ve Küreselleşmenin Sonu adlı kitabın yazarı olan ve Amerika'da petrol fiyatı tahminleri konusunda ün yapmış olan Jeff Rubin bu yıl fiyatların üç haneli rakamları yeniden göreceğini, gelecek yıl ise fiyatların yine 147 dolarlık tepe noktaya ulaşacağını belirtiyor.

Uzak gelecek konusunda üretim ve ekipman maliyetlerinin, petrolün gittikçe daha derinlerden ve derin sulardan çıkarılmaya başlanması nedeniyle artacağını söylemek mümkün. Nusret Cömert

►PETROL fiyatları 2011 yılında yeniden tavan yapabilir.

IEA'nın tespitlerine atıfta bulunarak, "Uluslararası petrol rezervlerinin yaşanması ve ulusal petrol şirketlerinin rezervlerinin artıyor olması, rezerv sahibi ülkelere etkinliğini artıracak" diyor.

Burada ülkemizde arama ve üretim faaliyetlerini artırmak da yüzde 93 oranında dışarıya bağımlı olduğumuz bu enerji kaynağının ülke ekonomisinde açtığı derin yaraları kapatmak için adımlar atmak doğru bir hamle olabilir. Nusret Cömert "Ülkemizin kara alanlarının yüzde 80'i ve denizlerimizin ise yüzde 99'u aranmış değil. Arama faaliyetlerini artırmak ve var ise bunları ekonomimize kazandırmak zorundayız" diyor ve ekliyor: "Yeni Petrol Kanunu üç yıldır meclisimizde bekliyor. Bunu tekrardan gözden geçirerek yasalaştırmanın arama ve üretim faaliyetleri üzerinde olumlu etkileri olacaktır"

Son olarak Jeff Rubin petrol fiyatlarının geleceğiyle ilgili olarak şu yorumları yapıyor: "Eğer arz ve talepten söz ediyorsak, bizi savaş sonrası resesyona götüren ve eli kulağında olan aynı petrol fiyatlarına yeniden döndüğünden korunmak adına ufukta hiç bir şey görünmüyor" diyor. Yani petrol sadece bugünün değil, yarının da sorunu. 🗨

